

פניני הלכה ומנהג

פסקי הלכה

מאת הרב הגאון רבי אריה צבי רוטנברג שליט"א
רב דחסידי גור בארה"ב

חג הפסח

תשפ"ג

לעילוי נשמת

גיסנו הרה"ח רבי יוסף בוקטשין ז"ל
חסיד בן חסיד, תלמיד חכם מופלג
דבוק ברבותינו הקדושים לבית גור
חתן מורנו הרה"ח רבי יהודה לייב הכהן לוינ ז"ל
נלב"ע י"ג בניסן תש"פ
תנצב"ה

לעילוי נשמת

האדמו"ר רבי יעקב פרלוב מנאוואמינסק זי"ע
מגזע תרשישים, מנהיג ומורה דרך לאלפים
מרביץ תורה עשרות בשנים,
ראש אגודת ישראל באמריקה
נלב"ע י"ג בניסן תש"פ
תנצב"ה

הונצח על ידי משפחת ליכטנשטיין שיחיו לאוי"ט

הדפוס

סדר בדיקת חמץ

הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה ולא תעשה של בדיקת חמץ לשם יחוד
קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי החוץ טמיר ונעלם בשם כל ישראל:
ויחי נעם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו
במצותיו, וצונו על ביעור חמץ:

מיד אחר הבדיקה יבטלנו ויאמר:

כל חמירא וחמיעא דאיבא בדשותי, דלא חמתיה, ודלא בעדתיה, ודלא
ידענא ליה, לבטל ולהוי הפקר בעפרא דארעא.

ואם אינו מבין בלשון תרגום, יאמר הבטול בלשון שמבין, בלשון הקודש או בלע"ז. ואחר
הבדיקה יזהר בחמץ שמשייר להצניעו.

סדר שריפת חמץ

הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה ולא תעשה של שריפת חמץ לשם יחוד
קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי החוץ טמיר ונעלם בשם כל ישראל:
ויחי נעם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

לאחר שריפת חמץ יבטלנו, ויאמר:

כל חמירא וחמיעא דאבא בדשותי דחזתה ודלא חזתה דחמתה ודלא חמתה
דבעדתה ודלא בעדתה לבטל ולהוי הפקר בעפרא דארעא.

סגולה נפלאה לקרזות אותה בערב פסח מכתבי הקודש של המקובל רבינו שמשון מאוסטרופוליא זצ"ל הי"ד

סוד גדול ונורא, וכתוב שם שכל מי שמעיין הסוד הנפלא והנורא הזה על מכונו, אפילו פעם אחת בשנה, ובפרט בערב פסח, מובטח לו שינצל באותה שנה מכל מכשול וממיתה משונה, ושום אדם לא ימשול בו, וכל אויביו יפלו תחתיו, והוא על במויתו ידרוך, ובכל אשר יפנה יצליח ובכל עסקיו ירויח, עד ביאת הגואל אמן סלה.

שלום לרבני ארץ, גודרי גדר ועומדים בפרץ, יצילם ה' מכליון וחרץ, כולם קדושים אשר המה בארץ, כל חד לפום חורפיה מקשה ומתרץ, אמן סלה, בתכלית הענין מה שכתב האר"י ז"ל בקונטרס שלו הנקרא פלאות רבות בשער הנקרא יציאת מצרים, פרק ג' דף מ"ב ע"א וזה לשונו:

הנה כבר הודעתיד שפרעה נלקה במצרים בעשר מכות אלו על ידי שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה, הממנים בשלשה רקיעים של טמאה, האחד נקרא שרע והשני נקרא תמוך, והשלישי נקרא בישהא, ועליהם השר הנקרא דלפקט, ועליהם ועל כלם השר הנקרא תקא, בראשית חסר מן השלישי עשרה, וחסר מן הרביעי עשרה, וחסר מן התשיעי עשרה כפיתוב.

והנה מה שלקו המצריים במצרים עשר מכות, ועל הים לקו חמשים מכות, השם שפ"ו שבו אחז דוד בן ישי, והשם אמר והכה. ומצד השם תק"ל לקו המצריים במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתים מכות, והשם אמר והכה. ומצד השם אשצ"ה לקו המצריים במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות, ובמה שהקדוש ברוך הוא מכה, בו מרפא הגלות. מה פשעו ומה חטאו, ומה המעל אשר מעלו אבותינו, להיות בכור הברזל הזה, עד שגאלם בשמות אלו דע"ב צד"א כשח"ב. עד כאן לשון האר"י ז"ל.

והנה מורי ורבותי קדושי ישראל, הדברים האלה פלאים הם, סתומים וחתומים סגור ואין פורש אותם. וכבר שאלוני גדולי ישראל לבאר להם דברי האר"י ז"ל ולא הגדתי. ומגדל אהבת מורי ורבותי אגלה רז זה שנתגלה לי בחלום חזיון לילה, ועכשו אגלה הדבר ברמז לפני כבוד תורתו, והוא רחום וכפר וכו'.

וזאת הענין, מה שכתב האר"י ז"ל שפרעה נלקה במצרים עשר מכות אלו על ידי שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה וכו', פונתו כך: כי אמרו בעלי קבלה מעשית, שיש שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה הממנים להכות את הרשעים ולהענישם בגיהנם ולטהרם מעונותיהם. ועל זה נאמר: "ולהכות באגרף רשע", כי אגרף, רמז שלשה אלפים ומאתים ושמונים, ועל ידם נלקה גם פרעה הרשע.

ואומר אני הכותב שזהו סוד נפלא כאשר הוא נכתב במנין ובמספר: דם. צפרדע. כנם. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך. מכת בלות. אלו עשר מכות כאשר כתבתי אות באות, עולים שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה, הממנים לטהר את הרשעים, והוא פשט נפלא, עין לא ראתה. והנה החשבון מכן כאשר נכתב כנם חסר י"ד, גם ערב חסר ו"ו. גם חשך חסר

וא"ו. ואז החשבון ממשי, לא פחות ולא יותר משלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה, שמענישין את הרשעים.

והינו מה שכתב הא"י ז"ל: 'ככתוב', פרוש ככתוב בספר תורה, ולא כאשר כתוב בסדורים ובעל ההגדה, כי שם נכתבו כלם מלאים. אלא צריך להיות חסר כמו שכתוב בספר תורה. וגם רבי יהודה לא כתב סימנים כלם רק ראשי תיבות, דצ"ך עד"ש באח"ב, כמו שכתב הרב יצחק אברבנאל וכמו שכתבתי לעיל, והינו מה שכתב הא"י ז"ל: 'בראשית חסר מן השלישי עשרה', פרוש: מכה שלישית שהיא כנס חסר יו"ד. 'מן הרביעי עשרה' שהיא מכת ערוב גם חסר וא"ו. 'ו'חסר מן התשיעי עשרה', שהיא מכת חשך גם כן חסר וא"ו. ומה שאמר "ככתוב", רוצה לומר שכן כתוב בספר תורה חסר, כנזכר לעיל.

וזהו סוד אלו "עשר מכות שהביא" הקדוש ברוך הוא במצרים, מכון ממשי שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה שהכו את פרעה ואת המצרים במצרים, הממנים באלו שלשה רקיעים, אחד נקרא שרע, ואחד נקרא תמוך, ואחד נקרא בישהא, גם בזה יש סוד גדול ונפלא, אלו שלשת אלפים ומאתים ושמונים מחנות שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים כאמור, שממנים באלו שלשה רקיעים של טמאה, אמר לנו הכתוב סוד נפלא ונורא, ותקן המגיד כמו ששנה אלו "עשר מכות שהביא" שבאלו שלש תיבות נרמזים השלשה רקיעים של טמאה, ושלשת אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים, כמנין עשר מכות.

דהינו עשר אותיות שרע, מכות אותיות תמוך, שהביא אותיות בישהא, רמז לאלו שלשה רקיעים של טמאה שבהם יש ממנים כמנין שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה ממשי, כמנין עשר מכות דם צפרדע וכו', והם שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים, כי מלאכי חבלה ממנים להכות את הרשעים לטהרם מעונותיהם כאמור. ועל ידן הכה את פרעה ואת המצריים במצרים מנין עשר מכות אלו, והוא פלא גדול.

ומה שכתב הא"י ז"ל: 'ועליהם השר דלפקט', כונתו הוא ששם זה שרשו יוצא ממלת המצרים, והינו:

ששלשה רקיעים הם: עש"ר מכר"ת שהבי"א וכפרוש הגאון, ונמשך על המצרים שהוא שם דלפקט באותיות הקודמות לאותיות המצרים, והמ"ם אחרונה היא מ"ם הרבוי ואינה מן השרש, ורמז לזה המגיד במאמר: 'אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים', כלומר האותיות שהם קודמות על אותיות המצרים.

ומה שכתב הא"י ז"ל: 'ועליהם ועל כלם השר הנקרא תקא', כונתו, כי ראשי תיבות של אלו עשר מכות, דצ"ך עד"ש באח"ב, בגימטריא תקא, כמנין השר ממשי, וכמנין אשר, וזהו סוד פונת הכתוב בסדר בא, 'למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים', אשר דיקא, שהוא כמספר תקא, וכיוצא בו הרבה פסוקים אלה, שמורים על זה לסוד אשר, כמנין ראשי תיבות של עשר מכות כמו שבארנו, ויש לנו בזה סודות נפלאים. וכבוד אלהים הסתר דבר.

ומה שכתב רבנו הא"י ז"ל: 'השם שבו אהז דוד בן ישי, והשם אמר והכה אותם במצרים עשר מכות, ועל הים לקו חמשים מכות. והשם תקל אמר והכה אותם במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתיים מכות. והשם אשצה אמר

והכה אותם במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות'.
כונתו לסוד נפלא ונורא פלגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי אליעזר ורבי עקיבא
המזכר בהגדה. רבי יוסי הגלילי אומר מנין, ורבי אליעזר אומר מנין, ורבי
עקיבא אומר מנין.

וזהו שכתב האר"י ז"ל: והשם שפ"ו אמר והכה אותם במצרים עשר מכות,
ועל הים לקו חמשים מכות, רמז לרבי יוסי הגלילי. כי רב"י יוסי הגלילי
בגימטריא שפו, ומה שכתב שבו אחז דוד בן נשי, רמז גם כן, דו"ד ב"ן נשי
גימטריא שם שפו, שפאותו השם דוקא בא דוד בן נשי. ורמז גם כן מה שכתב
בספר סודי רזא, שרבי יוסי הגלילי נצוץ דוד בן נשי. וזה השם הכה אותם.
ומצד השם תקל לקו המצרים במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתים
מכות, רמז לסוד רב"י אליעזר בגימטריא תקל, והינו רבי אליעזר אומר, דוקא,
שהוא שם תקל, לקו המצריים במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתים
מכות. ומה שכתב השם אשצה לקו במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו
מאתים וחמשים מכות, רמז לסוד רב"י עקיבא, שהוא בגימטריא אשצה
עם הכולל, שהשם הזה אומר שייכו המצריים במצרים חמשים מכות, ועל הים
לקו מאתים וחמשים מכות. הרי מרמזים אלו שלשה שמות שפו תקל אשצה
באלו השלשה תנאים, רבי יוסי הגלילי בגימטריא שפו, רבי אליעזר בגימטריא
תקל, רב"י עקיבא בגימטריא אשצה, והוא סוד נפלא ונורא. רזא דרזין. סתרא
דסתרין. הינו כאשר כתבתי למעלת כבוד תורתו, והוא רחום יכפר עון.

ומה שכתב רבנו האר"י ז"ל: ב'מה שהקדוש ברוך הוא מכה, בו מרפא הגלות,
מה פשעו מה חטאו אבותינו' וכו', כונתו: באלו עשר מכות שהם דצד עדש
באחב, נרמזים באלו אותיות סוד וטעם ירדת אבותינו למצרים, כמו שכתבתי
למעלת כבוד תורתו. והנה באלו המכות הכה אותם, וירפא אותנו הקדוש ברוך
הוא והכה בהם מכה רבה אצבע אלהים היא, ומן המכה עצמה באה רפואה
לישראל, שגאלם הקדוש ברוך הוא, וכמו שכתבתי.

ומה שכתב: 'מה פשעו' וכו', רוצה לומר: באלו המכות נרמז החטא של אבותינו
שגגם ירדת מצרים. ויש לנו סוד נפלא ונורא לתרץ קשיא זו מה שהקשו
מעלת כבוד תורתם עלי, אבל גם זה נחא כאשר כתבתי למעלתם, ונפלאות
מתורתו הקדושה והטהורה.

ומה שכתב האר"י ז"ל: 'שהקדוש ברוך הוא גאל אותנו בשמות אלו דעב צדא
כשחב', כונתו כי האותיות ראשונות של דצד עדש באחב הם דע"ב, והאותיות
שניות הם צד"א, והאותיות האחרונות הם כשח"ב, ונרמזים באלו השלשה
שמות הרפואה שרפא הקדוש ברוך הוא לישראל, שגאל אותנו בהם, הרי
באותן המכות שהכו בהם המצריים, נרמזים הגאולה והרפואה לישראל.

ויהא רעוא לפני הקדוש ברוך הוא שיראנו ביאת משיחנו במהרה בימינו, עם
המלאכים השכינים לגאולה, ויקים בנו מקרא שכתוב: כימי צאתך מארץ מצרים
אראנו נפלאות, אמן נצח סלה:

אחרי זאת הודיע אותי דא שכל המעיין בסוד נפלא ונורא הזה על מכונו אפילו פעם
אחת בשנה וביותר בערבי פסחים, מובטח שהוא ניצול כל אותה השנה מכל מכשול ומיתה
משונה ושום אונס. ואל ימשלו בו אויביו וכל שונאיו יפלו תחתיו, ובכל אשר יפנה יצליח
וישכיל אמן סלה.

תוכן הענינים

ערבי פסחים

חודש ניסן.....	ז
הלכות הכשרת המטבח וכליו.....	ז
הלכות הגעלה וליבון וטבילת כלים.....	ט
שבת הגדול.....	י
בדיקת חמץ.....	י
איסור חמץ בפסח.....	יב
תענית בכורים.....	יג
ביעור וביטול חמץ.....	יג
דיני ערב פסח.....	יד
דיני עשיית מלאכה בערב פסח.....	יד
עירוב תבשילין.....	טו

חג הפסח

דיני ליל יום טוב.....	טז
סידור הקערה.....	טז
ד' כוסות.....	טז
אכילת מצה.....	יז
מרור - כורך.....	יח
אפיקומן.....	יח
דיני הסיבה.....	יט
דיני ליל הסדר לקטן.....	יט
אכילת קטניות ושרויה לקטן בפסח.....	יט
דיני תפילה וברכת המזון בימים הראשונים של פסח.....	יט
ימים הראשונים של פסח.....	כ
שבת חול המועד.....	כא
דיני תפילה וברכת המזון בחול המועד פסח.....	כא
הלכות ימי חול המועד פסח.....	כא
ימים אחרונים של פסח.....	כב
דיני בני ארץ ישראל הנמצאים בחו"ל בחג הפסח.....	כג
הלכות ימי הספירה.....	כג

ערבי פסחים

חודש ניסן

- א. בכל חודש ניסן אין אומרים תחנון ואין נופלים על פניהם, ואין אומרים למנצח ואל ארץ אפים.
- ב. אין אוכלים מצה הכשרה לפסח מראש חודש ניסן (משנ"ב תעא סקי"ב), כדי לחבב טעם מצת המצוה הנאכלת בפסח. ויש מקילים לאכול מצות מכונה הכשרים לפסח, מלבד בערב פסח.
- ג. היוצא בחודש ניסן ורואה עצי פרי המבלבלים, דהיינו שיצאו פרחיו, מברך ברכת האילנות, ולכתחילה יברך בראייתו הראשונה. וגם הנשים ישתדלו בברכה זו, ואף הקטנים יש לחנכם בברכה זו.
- ד. אפשר לברך ברכה זו גם בשבת. וי"א דיכולים לברך גם על אילנות של ערלה (ש"ת דובב מישרים ח"ג סי' ה').
- ה. מי שלא הספיק לברך בחודש ניסן, יכול לברך גם בתחילת חודש אייר כל זמן שהאילנות מבלבלים (חיי אדם כלל סג סעיף ב, ריטב"א ר"ה יא. ד"ה האי').

הלכות הכשרת המטבח וכליו

- א. את השיש (counter top) ואריחי החרסינה (tiles) והכיוורים (sinks) שבמטבח צריכים לכסות בכיסוי עבה שלא יקרע, ואפילו שמכסים צריך להכשירם ע"י עירוי מים הרותחים ומבעבעים מכלי ראשון. וכ"ד שעות קודם תחילת ההכשרה אין להשתמש בהם ברותחין, דהיינו לא לשפוך עליהם מים חמים וכן שלא יגע בהם סיר חם, כדי שיהא הטעם הבלוע פגום.
- וקודם ההכשרה יש לנקות היטב כל המקומות הנ"ל מחמץ. וצריך להקפיד שקודם ההכשרה יהיו המקומות הנ"ל יבשים היטב כדי שלא יצטננו המים הרותחים ששופך עליהם.
- כללו של דבר, מדינא צריך לכסות בכיסוי עבה שלא יקרע, ונוהגים לכתחילה גם להכשיר ע"י הגעלה, ולכן הכיסוי הוא מדינא ולעיכובא, וההגעלה וההכשרה היא רק לכתחילה.
- ב. כדאי לעשות את סדר ההכשרה מלמטה למעלה כדי שיבחין מה כבר הכשיר, דהיינו קודם מכשירים הכיוור (sink) ואח"כ השיש (counter top) ואח"כ אריחי החרסינה (tiles) ואח"כ הברזים (faucet), וצריך להקפיד לערות המים על כל מקום ומקום.
- ג. את המים להכשרה יערה מכלי חמץ שנשתמש בו כל השנה שאינו בן יומו. ואם מערה מכלי של פסח, אם השיש אינו בן יומו אין צריך הכלי הכשר אחר כך (כף החיים תנ"א ס"ק רל"ו), ואם טעה והכשיר שיש בן יומו, עדיף להכשיר אח"כ את הכלי של פסח שעירה ממנו (עי' שער הציון תמד סק"ד).
- ד. כל חלקי הברזים (faucet) שבמטבח צריך להכשירם ולהגעילם שהרי לפעמים נשפך חמץ רותח על הברז, וכן מחמת ההבל העולה מקדירות החמץ, **והגעלת הברז וחלקיו היא מדינא, שהרי אי אפשר לכסות את הברז לגמרי בכל מקום**, וכ"ד שעות קודם תחילת ההכשרה אין להשתמש בהם ברותחין, ובשעת ההגעלה יפתח את המים הכי הרותחים, ובאותו זמן יערה גם על הברזים מבחוץ מים רותחים מכלי ראשון, וגם בברזים מפלסטיק יעשה כן. ואח"כ ישפוך מים רותחים מעורבים עם חומר חריף (bleach) לתוך הנקב שבכיוור, כדי שאם יש שם חמץ בעין יפגם טעמו.

ונוהגים לכסות את ידיות הברזים או להחליפם, משום שהרבה פעמים נוגעים בהם בחמץ וקשה מאד לנקותם. וכמו"כ צריך להחליף את המסננת (filter) שבכיורים.

ה. מיבשי הכלים הקבועים בארונות נכון להחליפם, ואם אי אפשר צריך לנקותם היטב, ואם אפשר יערה עליהם מים רותחין מכלי ראשון, אבל אין צריך לכסותם.

ו. לאחר גמר ההכשרה ינגב את השיש (counter top) במגבת ובכלי של חמץ, ויכסה בכיסוי עבה שאינו נקרע את השיש ואת הקירות מסביב לכה"פ בגובה הסירים. ובתוך הכיור (sink) צריך להניח קערה ממתכת או מפלסטיק מיוחדת לפסח, ובפרט בכיורים מחרסינה שאי אפשר להכשירם. וכן צריך להניח מסננת או בד כלשהו בפיות ברזי המים כדי לסנן המים.

ז. שולחנות שאוכלים עליהם: יכסה בכיסוי נוסף מלבד המפה שאוכלים עליה. ויש מחמירים שגם יערה עליהם מים רותחין מכלי ראשון.

ח. מקרר (fridge): צריך לנקות היטב גם בסדיקין ובכפלים שבגומיות מסביב, ובמקומות שא"א להגיע ולנקות ישים חומר חריף (bleach) כדי שהחמץ יפגם, ויכסה המדפים שבמקרר. בפריזר no frost עדיף לפתוח את הברזים ולהרים מעט את המשטח התחתון ולהוציא את כל הפירוורים.

ט. כיריים של גז:

א. הרשתות שעליהם עומדים הסירים (grates) צריך ללבנם ליבון קל, ועל כן ידליק את כל המבערים (burners) על האש הגבוהה, ויניח על גבם בלעך חמץ שאינו בן יומו, למשך כחצי שעה, [לפני ליבון קל צריך להמתין כ"ד שעות כמו בהגעלה, משא"כ בליבון חמור שאין צריך להמתין].

ב. גוף המבערים (burners), ידליקם כחצי שעה עד שיתלבנו ליבון קל.

ג. כפתורי ההדלקה (knobs), יפרק וינקו היטב ויערה עליהם רותחין מכלי ראשון.

ד. את כל המשטח של הכיריים צריך לכסות בנייר כסף עבה.

גם אחרי ההכשרה עדיף מאד לכסות בנייר כסף עבה את הרשתות, ולא לסמוך רק על הליבון הקל.

ויותר טוב לצאת ידי כל הדיעות, להניח פח מיוחד לפסח ע"ג הכיריים ולבשל רק על גביו, או להחליף את הרשתות (grates) ואת גוף המבערים (burners).

י. כיריים של גז הקבוע בשיש (counter top) ומעליו יש ארון, צריך לכסות גם את תחתית הארון דבולע מהבל הקדירות.

יא. הכשרת תנורים שיש בהם self clean: המיקל להכשירו לפסח יש לו על מי לסמוך, באם חום התנור יכול להגיע עד ל 800 F° מעלות פרנהייט, שהם 427 C° מעלות צלזיוס. ולאחר מכן יכסה היטב את דלת התנור העשויה מזכוכית ואת הגומי (rubber) שמסביב, וכיסוי זה בנייר כסף עבה הוא י"א שהוא חיוב מדינא.

יב. הכשרת פלטה של שבת: ידליקנה עד שמגיעה לדרגת החום הגבוהה ביותר ואח"כ יערה עליה מים רותחין מכלי ראשון, ויכסה אותה בנייר כסף וכיו"ב.

יג. הספלים שבמטבח לנטילת ידיים אין להשתמש בהם מפני שהרבה פעמים משתמשים בהם לחמם אוכל לתינוק וכן מחשש שנגע בו מאכל חמץ חם, וצריכים הגעלה אם הם מכלי מתכות או ישתמש בספל המיוחד לפסח.

יד. נוהגים לכסות את המדפים בארונות המטבח שמשתמשים בהם בפסח.

טו. מפות שולחן ומגבות: סגי במה שמכבסם במכונת כביסה במים רותחים עם אבקת כביסה

(laundry detergent). ומ"מ הרבה מקפידים ליחד מפות ומגבות מיוחדים לפסח משום שבכל השנה הם נוגעים ממש באוכליו.

טז. מפיות נייר (napkins), מגבונים נייר (paper towels), ניר לבן, כיון שיש חשש שמעורב בהם עמילן, אם משתמש בהם בחם או בלח צריך שיהיו כשרים לפסח, אבל אם משתמש בהם בצונן או ביבש אין צורך בכך. נייר כסף (Aluminum foil) וכן מגשים חד פעמיים (foil pans) אין כל חשש חמץ בהם.

הלכות הגעלה וליבון וטבילת כלים

א. טבעות הנשים (rings): צריכים לנקות אותם היטב, ולהגעילם בתוך כלי ראשון (של חמץ שאינו בן יומו) שעל גבי האש. ואחר ההגעלה יכניסם למים קרים, ובדיעבד אם לא עשה כן אינו מעכב. ולא סגי להגעילים ע"י עירוי מים רותחין מכלי ראשון, משום שבמשך ימות השנה נוגעים הטבעות בחמץ רותח המונח בכלי ראשון, כגון חלות ועוגות שבתבנית האפיה, או בסירים רותחים שבשלו בהם תבשילים של חמץ.

ב. יש שנוהרים שמי שיש לו שיניים תותבות (false tooth) הקבועות בפה, או סתימה (feeling) וכתר (crown) וכיו"ב העשויים ממתכת או משאר חומרים, שלא יאכל חמץ חם או חריף, החל מיום י"ג ניסן כ"ד שעות קודם תחילת זמן איסור אכילת חמץ (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סימן נ).

ג. מי שיש לו שיניים תותבות (false tooth) שאינם קבועות בפה, יתייעץ עם הרופא לדעת מה היא הדרך להכשירם ולהגעילם שלא ינזקו.

ד. כלי חמץ שנשתמש בו בחמין אסור להשתמש בו בפסח אפילו בצונן בלא הגעלה כדינה.

ה. אין להשתמש בכלים שמגעילים כ"ד שעות קודם ההגעלה, דבלא"ה אין נעשה טעם הבלוע בכלי פגום. וקודם ההגעלה צריך לנקות הכלי היטב מהחמץ וכל דבר הדבוק עליו.

ו. ידיות הכלי ג"כ צריכים הגעלה, ואם אינם מקשה אחת צריך לפתוח ולהרפות את ידיות הכלים ואת שאר החיבורים שבכלים.

ז. כלי שיש בו גומות או סדקים או שיש מקומות שהעלה חלודה, צריך לעשות למקומות אלו ליבון קל (דהיינו כל שהקש או הנייר נשרף עליו מבחוץ, ואם הגיע לחום שהיה סולדת בו יש להקל בדיעבד דסגי בכך, ובפרט כשנאסר ע"י עירוי מכלי ראשון או בכלי שני), ואח"כ יגעילם, ואם א"א לעשות ליבון קל ישפוך במקומות הללו חומר הפוגם את החמץ, וימתין מעט ואח"כ יגעיל הכלי.

ח. אלו כלים שאי אפשר להכשירם: מיקרוגל (microwave), מיקסר (mixer), מדיח כלים (dishwasher), דוד מים חמים. וכמו"כ תנור אפיה (oven) לכתחילה אי אפשר להכשירו, מלבד בתנורים שיש בהם self clean.

ט. כלים העשויים מפלסטיק וגומי, דעת הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה ח"ב סי' צ"ב) דאי אפשר להכשירם ודינם ככלי חרס שאין מועיל להם הגעלה, ומ"מ אם השתמשו בהם רק בכלי שני אפשר להכשירם כדרך שימושם.

י. מחבת (frying pan) שמטגנים בו, צריך ליבון קל ואם אי אפשר סגי בהגעלה (רמ"א תנא סעי' יא), ודוקא כשמטגנים בו בשמן באופן שהמאכל שמטוגן בתוכו רוחש, אבל אם נותנים קצת שמן או מרגינה כדי שלא ידבק לכלי, צריך ליבון חמור, ומחבת טפלון אי אפשר להכשירה.

יא. הקונה כלי חדש העשוי מזכוכית או ממתכת צריך להטבילו ולברך על טבילת כלים, ואסור

להשתמש בו לצורכי סעודה אפי' פעם א' בדרך עראי קודם הטבילה, כלי חדש העשוי מפורצלן (porcelain) צריך להטבילו בלא ברכה.

ב. בשעת טבילת הכלי, יש לאחוז בכלי בצורה רפויה, וצריך לבדוק היטב לפני הטבילה שאין שום חציצה בכלי.

שבת הגדול

א. עיקר מצות הדלקת נרות בשבת היא במקום אכילת סעודת שבת. ועל כן אם אוכלים בשבת זו במקום אחר, יש להדליק הנרות במקום שאוכלים. וסגי להדליק שם רק ב' נרות והשאר יכולים להדליק במקום שמדליקים כל שבתות השנה.

ב. בשבת הגדול אחר מנחה אומרים ההגדה מעבדים היינו עד לכפר על כל עוונותינו, משום שבשבת י' ניסן היה אז תחילת הגאולה והניסים.

ג. במוצאי שבת הגדול אין אומרים בתפילת מעריב ויהי נועם.

בדיקת חמץ

א. לענין חיוב בדיקה וביעור נחלקו הפוסקים (עי' משנ"ב תמב סקל"ג) אי חייב לבדוק ולבער חמץ פחות מכזית, וקיי"ל כהפוסקים דחייבים מדרבנן לבדוק ולבער (שו"ע הרב תמב סעי' כח), והטעם משום דחיישינן שמא בטעות יבא לאכלו, וחמץ בפסח אסור באכילה אפילו במשהו.

ומ"מ הפירושים המאוסים שנדרכו על הארץ פטורים מבדיקה וביעור כיון שהם בטלים מעצמם. ואפילו הפירושים שלא נמאסו אם אין להם חשיבות ואין נראה לעינים שהם ראויים לאכילה הם פטורים מבדיקה וביעור. וה"ה הפירושים הנמצאים בסדקין ובחריצין. ורק הפירושים הגדולים קצת שיש בהם איזה חשיבות ויש חשש שיבא לאוכלם, כגון שברי עוגיות קטנים וכיו"ב, חייבים בבדיקה וביעור אף שהם פחותים מכזית.

ולפיכך מעיקר הדין אין צריך לבדוק הספרים מחמץ כי החמץ שבהם דינו כפירושים ולא כפחות מכזית, אך יש להיזהר שלא להניח על גבי השולחן שאוכלים עליו בפסח את הספרים שהיו מונחים על השולחן כל ימות השנה.

ב. קודם הבדיקה צריך לכבד את הבית, והטעם משום דלא מיבדק שפיר בלא כיבוד (משנ"ב תלב סקמ"ו). ואם אפשר והדבר קל ראוי גם לשטוף את הבית, אבל לא יאחר את זמן בדיקת חמץ בשביל זה.

ג. זמן הבדיקה לכתחילה מיד בתחילת הלילה בזמן צאת הכוכבים.

וחצי שעה קודם הבדיקה אסור להתחיל לעשות שום מלאכה, וכן אסור לאכול מלבד טעימה בעלמא דהיינו מזונות עד כביצה או פירות (משנ"ב תלב סק"ה וסק"ו).

ומשהגיע זמן הבדיקה אסור גם ללמוד (עי' משנ"ב תלב סק"ז), ואפילו אם התחיל ללמוד מבעוד יום צריך להפסיק (רמ"א תלב סעיף ב).

ד. מנהגינו לבדוק החמץ ורק אחר כך להתפלל תפילת מעריב (שו"ע הרב תלב סעי' ו, וה"ט משום דבדיקת חמץ חיובה מיד בתחילת הלילה, וקריאת שמע ותפילת מעריב נמשך זמנה כל הלילה או עכ"פ עד חצות הלילה).

ה. קודם הבדיקה נוטלים הידים (משנ"ב תלב סק"ב). ומברכים אקב"ו על ביעור חמץ, משום דבדיקה זו לצורך הביעור נעשית, [ואין מברכים שהחיינו, משום דהבדיקה צורך הרגל

וסמכינו אברכת שהחיינו דרגל (באר היטב תלב סק"א). ואם שכח לברך קודם הבדיקה יכול לברך כל זמן שלא גמר הבדיקה, ואם כבר גמר לבדוק, יברך למחר קודם שמבער החמץ בלא שם ומלכות (שו"ע הרב סימן תלב סעי' ה).

ו. מי שקשה עליו לבדוק בעצמו וממנה שליח לבדוק במקומו, אע"פ שהמשלח עומד אצל השליח כשעושה שליחותו, מברך השליח ולא המשלח, אא"כ יתאמץ המשלח ויבדוק קצת בעצמו מיד אחר ברכתו. וצריך השליח לברך ברכת נוספת בפני עצמה כאשר בודק את ביתו, משום שב' הבדיקות הם ב' חיובים נפרדים.

ז. צריך לזהר שלא לדבר בין גמר הברכה לתחילת הבדיקה, ואם הפסיק לדבר קודם תחילת הבדיקה בדברים שאינם מצורך הבדיקה חוזר ומברך (משנ"ב תלב סק"ה), ואפילו כשהפסיק רק בתיבה אחת הוי הפסק (משנ"ב קסז סק"ו, וביאור הלכה כה סעיף ט ד"ה ואם).

ולכתחילה צריך לזהר שלא לדבר עד גמר כל הבדיקה רק בדברים שהם מצורך הבדיקה (תלב סעיף א), וה"ה דיכול לברך ברכת אשר יצר, ולענות אמן וב"ה וב"ש אחר ברכת חבירו.

ח. הבודק בשתי מקומות כגון בביתו ובמשרדו וכיו"ב, מיד אחר שגמר לבדוק בביתו ילך למקום השני ויבדוק שם. וזהר שלא להפסיק בדברים שאינם מצורך הבדיקה קודם שיגמור לבדוק שם כנ"ל.

ט. ענין הבדיקה בזמן הזה הוא לבדוק ולהבחין אם כבר ניקו בני ביתו כל מקום וכל פינה מחמץ, כגון במזוודות (Suitcase) ובמקפיא (freezer). וכמ"ש בספר הליכות שלמה מהגרש"ז אויערבאך (פרק ה סעיף א) בזה"ל: 'בזמננו שמכבדין את הבית היטב לפני אור ליל', אע"פ שחיוב הבדיקה במקומו עומד, אין בעה"ב חייב לפשפש בשעת הבדיקה בכל המקומות, אלא ידקדק ויבחון היטב אם כבר ניקו כל מקום ופינה מחמץ, ואם לאו ינקהו, וזהו בדיקתו.

י. נוהגים להניח י' פתיתי חמץ (רמ"א תלב סעיף ב), וכדאי לדקדק שיהיו הפתיתים כל א' פחות מכזית, וכשיצטרפו יחדיו יהיו יותר מכזית כדי שיהיה בידו לקיים דין שריפת חמץ בכזית. ואם יודע שגם בלי הפתיתים יש לו לשרוף למחר כזית חמץ אינו צריך לזה.

יא. הבדיקה צריכה שתהיה לאור הנר (תלב סעיף א), ובזמננו מותר לבדוק בכל סוגי הנרות (כיון שאין עושין נרות מחלב ממש), ויש מהדרין לבדוק בנר שעוה, כמ"ש בעבודת ישראל (לשה"ג ד"ה אין בודקין) טעם הדבר עפ"י סוד.

ובמקומות שחוששים להכניס הנר, כגון ברכב (car) או תחת רהיטים (furniture) ומטות (beds) הסמוכים לארץ, מותר לכתחילה לבדוק בפנס חשמלי (flashlight).

יב. אחר הבדיקה יצניע את החמץ שמצא בבדיקה, וכן את החמץ שעתיד להשתמש בו למחר בבוקר, כדי שלא יהיה צריך בדיקה אחרת. וזהר מעתה לאכול החמץ רק במקום מיוחד כדי שלא יתפזר החמץ בביתו.

יג. מרפסת (porch) פתוחה י"א דחייבת גם בבדיקה. ומנהג העולם שאין בודקין בבית הכסא. ובעל רכב (car) צריך ג"כ לבדוק. וי"א שיש לזהר שלא ישאר חמץ בפח האשפה (garbage can) של ביתו המונח בחצרו.

יד. צריך לזכור להחליף את השקית בשואב האבק (Vacuum Cleaner) לפני פסח, ולבער השקית עם החמץ.

טו. מלבד חדרי הבית צריך לבדוק בכל הארונות והמדפים במקרר (fridge) בתנור האפיה (Oven) ובמיקרוגל (Microwave) שמכניסין בהם חמץ. ואם מנקים אותם היטב לפני ליל בדיקת חמץ אין צריך תו לחזור ולבודקם, כיון שעל ידי הניקוי הוי כמקום שאין מכניסין בו חמץ.

טז. צריך לנקות היטב את מכשירי הטלפון שהרי משתמשים בהם בשעת האכילה והבישול.

יז. צריך לבדוק את כיסי הבגדים משום שהם מקום שמכניסין בו חמץ. וכיון שזה טורח גדול לבדוק את כל הבגדים בליל י"ד אפשר לבדוקם קודם ליל י"ד ע"י מישוש, ואין צריך לבדוקם לאר הנר.

יח. וי"א **שהבגדים שמכבשים אותם** אין צורך לבדוקם מהפירושים כיון שכבר נטפנו, אלא יבדוק רק אם אין שם חתיכה גדולה של חמץ. ומ"מ נכון להוציא את הכיסים החוצה בשעת הכיבוס, וכן לא להכניס בחג הפסח דבר מאכל לכיסי הבגדים שלא נבדקו כראוי.

יט. הדר בבנין משותף עם דיירים נוספים, צריך לבדוק לאור הנר במקומות המפורטים להלן: בחדר המדריגות, במקלט ובמחסן, במעלית, בתיבת הדואר ובארונות חשמל וכל כיו"ב, אבל אם אינו רגיל להיכנס ולעבור במקומות אלו אינו צריך לבדוק, ויכול לסמוך בזה על המכירה. ואם נוסע מביתו לכל ימות החג פשיטא דפטור מבדיקה במקומות הללו.

כ. את הארונות או החדרים או המשרדים שמוכרים ומשכירים לגוי במכירת חמץ אין צריך לבדוקם בבדיקת חמץ כהכרעת הפוסקים (משנ"ב תלו סק"ב), אף שהחמץ עדיין ברשותו.

ומ"מ באם מוסר הרשאה לרב קודם ליל י"ד עדיף טפי, דכיון דגילה בדעתו שעומד לימכר לנכרי למחר תו אין חובה לבדוק, [ויש מקומות שעושים מכירה מיוחדת לנכרי ביום י"ג, כדי לצאת יד"ח דעת החולקים דס"ל דכל שלא נמכר כבר לנכרי חייב בבדיקה].

כא. הנוסע מביתו בי"ד ניסן ומתאכסן כל הפסח אצל אחרים, אף שמעיקר הדין יכול להשכיר לנכרי את הדירה ואת החמץ שבה ולהפקיע עצמו מחיוב בדיקת חמץ, מ"מ מהנכון שלכל הפחות ישייר חדר אחד בביתו שלא ישכרנו ויקיים שם מצות בדיקת חמץ בליל י"ד כדון, ובלבד שיהיה שם מקום הצריך בבדיקה, כגון חורים וסדקין או מתחת השולחן וכיו"ב, ואע"פ כן יכול למכור גם את הארונות שבחדר הזה.

כב. הנוסע מביתו קודם ליל י"ד ניסן ולא משכיר את ביתו לנכרי, יבדוק החמץ בלילה קודם נסיעתו לאור הנר בלא ברכה, ואם אפשר יניח ג"כ י' פתיתי חמץ כנ"ל, ואחר הבדיקה יאמר כל חמירא וחמיעא 'דאיכא ברשותי בביתא הדין', ויכול לשרוף מיד החמץ הנמצא בבדיקה. וכמו"כ אם אינו משכיר את המשרד שלו לנכרי, ואין באפשרותו לנסוע אחר הבדיקה בביתו בליל י"ד לבדוק במשרדו, יכול לבדוק בא' מהלילות לפני ליל י"ד ויעשה כמפורט לעיל.

איסור חמץ בפסח

א. מי שנוהג למכור במכירת חמץ גם חמץ בעין, כגון משקאות חריפים וכיו"ב, אם יש לו בביתו מחמצת (starter for sour dough) עדיף שלא ימכרם במכירת חמץ, כיון שסו"ס הוא רוצה בקיומו, והוא מעדיף שלא ישתמש הגוי בזה ויחזיר לו אחר, שהרי אי אפשר להשיג את זה ממחרת היו"ט.

א. כל המשחות הזריקות והטיפות לסוגיהם ולמיניהם שאין משתמשים בהם ע"י אכילה מותר להשתמש בהם, כיון שהחמץ המעורב בהם נפסל מאכילת אדם ונפסד צורת החמץ ממנו. ודוקא כשנקנו קודם הפסח, דאם הייצור היה בפסח חייבים לבערם ואפי' כשנעשה ע"י נכרי (משנ"ב תמ"ב סק"ט וסקמ"ד), ובשעת הדחק יש להקל בזה (אגרות משה ח"ג סי' ס"ב).

ב. בתרופות שמעורב בהם חמץ, אע"פ שאין בהם טעם, נהגו להחמיר אם לוקח אותם רק משום מיחוש, אבל בחולה אפילו שאין בו סכנה אין להחמיר.

ג. בתרופות שמעורב בהם חמץ ויש בהם טעם, אין ליקח אותם, ואסור אף להשהותם בביתו (רק אם מכרם לנכרי כדון). ובמקום חולי שיש בו סכנה לאדם גדול, או בקטן הצריך לכך מחמת שהוא חולה קצת (עי' משנ"ב תנ סק"ח, ותהלה לדוד שמג סק"ד), יש לעשות שאלת חכם.

ד. הרבה ויטמנים אע"פ שאין בהם חמץ מ"מ הם עשויים מקטניות, ולכן **אם יש בהם טעם**,

אין להקל ליטלם אלא לחולה על פי הוראת רב.

ה. ויטמינים המסייעים לילדים להירדם (mel-o-chew) יש בהם חשש חמץ (שהם מכילים maltodextrin). אבל מחברת maxi healt אין בהם חשש חמץ אלא שהם עשויים מקטניות ויש בהם טעם, **ולכן בשעת הדחק יש להקל בהם לקטן**.

ו. אסור בפסח להריח ריח פת חמה של חמץ אפילו של נכרים (ביאור הלכה תמ"ג ד"ה אפילו), ולפיכך כשעובר ליד מאפיות שאופים בהם חמץ יש להקפיד שלא יהנה מריח החמץ.

תענית בכורים

א. הבכורים חייבים להתענות בערב פסח מעלות השחר, ויזהרו שלא לשתות לפני התפילה או לאכול לאחר התפילה עד שיפסיקו את התענית בסעודת המצוה של סיום המסכתא וכיו"ב.

ב. הבכור ששומע סיום מאחר לא סגי במה ששומע הסיום אלא צריך להשתתף בסעודת הסיום, והעולם נהגו להקל גם במיני מזונות ועוגיות. ומ"מ צריך לכתחילה לאכול במקום סעודת הסיום לכה"פ שיעור ככותבת שהוא קרוב לכביצה, שאם לא כן לא איבד את תעניתו בתענית ציבור (עי' תקס"ט סעי' א, וביאור הלכה תקנ"ד סעי' ו' ד"ה דבמקום חולין).

וגם אם לא שמע הסיום סגי במה שמשותף בסעודת הסיום. וכן יש להקל בדיעבד אם רק שמע הסיום ולא השתתף בסעודת הסיום.

ג. מי שיש לו בן בכור צריך להתענות עבורו, ולא שנא בכור מאב או מאם, והבא אחר נפל נמי חשיב בכור.

ד. הבכור שיש לו בן בכור שמדינא אמו מתענה בשבילו, נכון שיעשה הסיום בביתו כדי שתיפטר גם היא מלהתענות, ואם אינו מסיים בעצמו יאכל הסעודה עם המסיים ויביא לביתו משיירי הסעודה.

ביעור וביטול חמץ

א. נוהגים לשרוף עם החמץ את הלולב ומיניו והערבות משום דהואיל ואיתעביד בהם מצוה חדא ליתעביד נמי מצוה אחרינא (משנ"ב תמה סק"ז). ושורפים גם הנוצה והכף של עץ שבדקו בהם החמץ, ושורש הדבר ממש"כ ברמ"א (סימן תמה סעי' ג').

ב. יש להקפיד לשרוף כזית חמץ לגמרי כדי לקיים דין שריפת חמץ, ורק אח"כ לבטל את החמץ באמירת כל חמירא וחמיעא.

ג. מי שנוסע ממדינה למדינה מעבר לים, ונמצא בהפרש של כמה שעות ממקום חמצו, אזלינן לחומרא וצריך לבטל החמץ קודם הזמן המוקדם. ועל כן בן אר"י (או תלמיד בישיבות באר"י) שנמצא באר"ב חייב לבטל החמץ שיש לו באר"י קודם זמן הביטול שבאר"י, ולכן נכון שיבטל בליל י"ד אחר הבדיקה את **כל החמץ** (שאינו ידוע לו, והידוע לו) שיש לו באר"י, וכן את החמץ (שאינו ידוע לו) שיש לו באר"ב, ולמחרת בשריפת חמץ יבטל את כל החמץ (שאינו ידוע לו, והידוע לו) שיש לו באר"ב.

ד. בחורים צריכים ג"כ לבטל חמצם ולומר כל חמירא וכו', וכן נשים הנמצאות לבד חייבים לבטל חמצם.

דיני ערב פסח

- א. בתפילת שחרית אין אומרים מזמור לתורה.
- ב. בערב פסח אסור לאכול מצה מדינא, וקטן מבן ד - ה שנים היודע לשאול מה נשתנה נחשב כיודע ענין יציאת מצרים, אבל קטן שאינו יודע ומבין ענין סיפור יציאת מצרים מותר להאכילו מצה כל היום.
- ג. עוגות הנאפות מקמח מצה אין לאוכלם בערב פסח (רמ"א תעא סעיף ב), והטעם משום דבקביעות סעודה עליהם מברך ברכת המזון (שבט הלוי ח"ח סי' קי"ז).
- ד. מתחילת שעה עשירית יש לזהר שלא להרבות באכילה, בכדי שיאכל את המצה בלילה לתיאבון (תעא סעיף א').
- ה. יש שנוהגים לבדוק את המצות שלא יהיה בהם כפולות שלא נעשו כגוף אחד בשעה העריכה. ואם אין הכפלים דבוקים זה בזה לא חשיב כמצה כפולה, ומ"מ אם לא קרמו פניה במקם הכפל, דהיינו שאין לה מראה מצה אפויה יש לאסור (משנ"ב תסא סק"ה). ואם מצא כפולה, צריך להסירה וסביבה כדי נטילה (להגר"ח נאה 2 ס"מ, 0.8 אינץ). וה"ה אם מצא כפולה בפסח, ואפילו במצות שנאפו בערב פסח לאחר חצות סגי להסיר בכדי נטילה (שעה"צ תסא סקנה).
- ו. המדקדקים במצוות מקפידים לשלם המעות למוכר לפני הפסח עבור המצות שהם יוצאים בהם ידי חובתם כדי לקנותם בקנין כסף, לצאת ידי דעת הסוברים (מחנה אפרים הל' קנין משיכה סי' ב) דקנין דרבנן דמשיכה והגבהה לא מהני לדאורייתא, וה"ה דמהני ג"כ לקנותו בקנין חצר (משנ"ב תרנ"ח סק"י).
- ז. המדליקים בשמן זית ומשתמשים בפתיל צף, צריכים להזהר להכין את הפתילות מערב יו"ט עבור ב' הימים והש"ק, ואסור להכניס את הפתילות ביו"ט מפני שעושה נקב והוי תיקון מנא, (ו"א דאף כשהנקב מוכן אסור להכניס את הפתילות ביו"ט).
- ח. יש הרבה שנוהגים להקפיד ולהחמיר, וקונים קודם חג הפסח את כל המוצרים הנצרכים לכל ימי החג.
- ט. יש להכין עבור בני ביתו הגדולים מספיק בגדים ללבוש בימי החג כי אסור לכבס בחול המועד, אבל לגהץ מותר בחול המועד, ובלבד שלא יכוון מלאכתו למועד.

דיני עשיית מלאכה בערב פסח

- א. בערב פסח אסור לעשות מדינא שום מלאכה מחצות היום ואילך, וכדלהלן.
- ב. אסור להסתפר אחר חצות היום, וע"י ספר נכרי מותר (משנ"ב תסח סק"ה). ואם התחיל להסתפר קודם חצות, מותר לו בדיעבד לגמור את התספורת אפילו אם כבר עבר חצות היום מפני כבוד הבריות.
- ג. אסור לכבס אחר חצות היום, וע"י כובס נכרי מותר (שו"ע הרב תסח סעיף ה). ומותר להפעיל את מכונת הכביסה (washing machine) לפני חצות אע"פ שמתכבס והולך לאחר חצות היום. ויש מקילין (שש"כ פמ"ב הערה קלט) בזמננו שמותר לכבס במכונה כביסה גם אחר חצות, ועל כן יעשה שאלת חכם.
- ד. אסור לתפור בגדים חדשים אחר חצות היום. ומ"מ מותר לתפור כפתורים (buttons). וכן מותר לתפור מכפלת (hem) בבגד. וכן מותר לתקן קרע בבגד ישן (משנ"ב תסח סק"ח).
- ה. מותר לגהץ (to iron) בגדים לצורך חג אחר חצות היום.

- ו. לכתחילה יש לגזוז את הציפורנים לפני חצות היום, ומכל מקום בדיעבד יש להקל לגזוז גם אחר חצות היום (משנ"ב תסח סק"ה).
- ז. לכתחילה יש לצחצח מנעליו קודם חצות היום, ומכל מקום בדיעבד יש להקל לצחצח מנעליו במשחה כדרכו גם אחר חצות היום (שש"כ פמ"ב הערה קמג).
- ח. מותר לקשור חוטי ציצית בטלית או בטלית קטן לצורך המועד אף אחר חצות היום (תקמה סעיף ג).

עירוב תבשילין

- א. בשנה זו צריך לעשות עירוב תבשילין בחו"ל בערב חג פסח.
- ב. עירוב תבשילין כיצד, יש להדר לקחת מצה אחת שלימה ואם לאו סגי במצה כביצה, וכזית תבשיל כגון בשר ודגים וביצים, וצריך להחזיק העירוב בידו בשעת הברכה ואמירת בדין יהא וכו'.
- ג. מצוה מן המובחר שהתבשיל שמניחים לעירוב תבשילין יבשלו אותו בעיו"ט דוקא (ביאור הלכה תקכו סעי' ו ד"ה עדשים, וסעי' יד ד"ה לכתחילה).
- ד. את המאכלים צריך להשאיר ולאכול בשבת, ומי שיש באפשרותו נכון שיקח את המצה ללחם משנה בכל ג' סעודות שב"ק ויבצע עליה בסעודה שלישית, דכיון דאיתעביד ביה מצוה חדא ליתעבד ביה מצוה אחרינא.
- ה. אם נאכל תבשיל העירוב או שנאבד קודם שבישל לשבת אינו יכול לבשל אא"כ נשאר ממנו כזית (תקכו סעיף טו). ואם כבר התחיל בהכנת התבשיל בעוד עירובו קיים וקודם גמר הבישול נאכל או נאבד העירוב, מותר לסיים לבשל תבשיל זה (תקכו סעיף יז).
- ו. מי שסועד על שולחן אחרים בשבת, אבל ישן בביתו ומדליק נרות שבת בביתו, ונמצא שאינו צריך לעירוב תבשילין רק להדלקת הנרות בערב שבת, [וכגון שאין בדעתם להשתתף ולעזור בבישול במקום אכילתם], יעשה עירוב תבשילין בלא ברכה.
- ז. מי שמתאכסן ביו"ט ובשבת בבית אביו או חמיו וכיו"ב, אם אוכל את **כל ו' סעודות היו"ט והשבת** במקום אחד, וגם מדליק שם את הנרות, הרי הוא יוצא ידי חובתו בעירובו של בעל הבית, כיון שהוא סמוך על שולחנו ביו"ט ובשבת (אשל אברהם בוטשאטש, תקכו סעיף ו).
- ח. מי שמתאכסן ביו"ט ובשבת בבית אביו או חמיו וכיו"ב, אבל אינו אוכל את **כל ו' סעודות היו"ט והשבת במקום אחד**, יבקש מא' שיזכה לו את עירובו, ולאחר שזיכה לו את עירובו, יערב הלה גם בעבורו, ויצא ידי חובתו בכך. או שיקדים ויכוון בערב יו"ט בבוקר שאינו רוצה לצאת בעירובו של בעלי האכסניא שלו, ואז יכול לעשות עירוב תבשילין בעצמו בברכה, [אם בדעתם להשתתף ולעזור בבישול במקום אכילתם].

חג הפסח

דיני ליל יום טוב

- א. בספר ליקוטי יהודה מביא בשם מרן האמרי אמת זצללה"ה שיש לכוין בברכה של ההלל שאומרים בבית הכנסת, גם על מצות סיפור יציאת מצרים ואמירת ההלל בשעת הסדר.
- ב. בהדלקת הנרות מברכות הנשים להדליק נר של יו"ט ושהחיינו. והנהגים שבליל הסדר הנשים מקדשות בעצמן וזהו לא לברך עוד פעם שהחיינו. וגם עדיף שלא יענו אמן אחר ברכת שהחיינו של המברכים משום הפסק.
- ג. אשה שהדליקה בערב יו"ט ראשון בזמן הדלקת הנרות, שאז עדיין לא הגיע זמן אכילת מצה, יש לה לכוון לצאת מבעלה בברכת שהחיינו על מצות אכילת המצה, ולענות אמן אחר ברכתו.
- ד. מי שמכין את החריין בליל יו"ט צריך לרסקו בשינוי קצת, כגון על המפה או על השולחן ולא לתוך הקערה (משנ"ב תקד סק"ט), או להחזיק המגררת (grater) כשהיא הפוכה דהיינו ששיני המגררת יהיו כלפי מטה ויגרד כלפי מעלה.
- ה. נהגו רבותינו הק' ללבוש הקיטל ע"ג הקפוטה בשעת עריכת הסדר, ואף אבל בשנה הראשונה לובש הקיטל.

סידור הקערה

- א. מנהגנו לסדר הקערה ע"פ מנהג האר"י, ובמרוך מניחים מה שלוקחים ואוכלים למרוך, ובחזרת מניחים מה שלוקחים ואוכלים בכורך.
- ב. הרבה נוהגים ליטול הכרפס והמרוך מהקערה (עי' מג"א תע"ג סק"ה), אולם רבוה"ק נהגו שלא ליטל כלום מהקערה.

ד' כוסות

- א. לכתחילה עדיף להשתמש לד' כוסות ביין, ואפשר לערב שיהיה חצי יין וחצי מיץ ענבים, ובלבד שישאר לאחר הערבוב טעם יין. ומי שקשה לו שתיית היין לאמירת ההגדה ולאכילת המצה, וכן נשים וקטנים יוצאים מעיקר הדין אף בשתיית מיץ ענבים. ויותר מהודר לשתות יין ומיץ ענבים שאינו מבושל.
- ב. לכתחילה יש להדר ולשתות את כל הכוס שלפניו אפילו יש בו יותר מרביעית (שו"ע הרב תעב סעיף יט). ומ"מ מדינא סגי שישתה רביעית שלם, ובדיעבד יצא אפילו אם שתה רק רוב רביעית (משנ"ב תעב סק"ל). אבל מהכוס הרביעית ישתה רביעית שלם, כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה לכו"ע (שו"ע הרב תעב סעיף יט, ומשנ"ב תעב סק"ל).
- ג. לכתחלה נכון לשתות מכל כוס רוב רביעית בבת אחת (משנ"ב תעב סק"ד), ויגמור את הרביעית כולה בלגימה נוספת, כדי שישתה את הרביעית כולה בב' לגימות (שער הציון סימן רי סק"א).
- ד. שיעור רביעית הוא, להגר"ח נאה 86 מ"ל שהם 2.9oz, ולחזון איש 150 מ"ל שהם 5.1oz.
- ה. אין לערב ביו"ט יין לבן ביין אדום או איפכא משום צובע.

אכילת מצה

- א. שיעור כזית, י"א שהוא כחצי ביצה וי"א שהוא כשליש ביצה (עי' משנ"ב תפז סק"א).
- ב. שיעור חצי ביצה הוא, להגר"ח נאה כ 15 גרם שהוא 0.53 oz, ולחזו"א כ 20 גרם שהוא 0.70 oz. ושיעור שלישי ביצה הוא, להגר"ח נאה כ 10 גרם שהוא 0.35 oz, ולחזו"א כ 13 גרם שהוא 0.47 oz. ואנן קיי"ל כשיטת הגר"ח נאה כפי שהיה נהוג במדינת פולין.
- ג. ובכזית מצה שהוא מדאורייתא צריך להחמיר כדעת הפוסקים שכזית מצה הוא כחצי ביצה (משנ"ב תפז סק"א). ולפיכך באכילת כזית המצה הראשון שהוא מדאורייתא צריך להחמיר ולאכול כ 15 גרם שהוא 0.53 oz. אמנם כיון שאנו מחמירים לאכול שני כזיתים אחת לברכת המוציא ואחת לברכת אכילת מצה, א"כ ממילא כשאוכל ב' כזיתים קטנים יוצא ידי חובת אכילת כזית דאורייתא לכל השיטות. אבל לכורך ואפיקומן שהוא מדרבנן סגי בשיעור שלישי ביצה לכל כזית, דהיינו 10 גרם שהוא 0.35 oz.
- ד. נחלקו הפוסקים (טור אור החיים סימן תעה) אם ברכת 'המוציא' עולה על המצה השלימה העליונה וברכת 'על אכילת מצה' עולה על המצה האמצעית הפרוסה, או להיפך דברכת 'המוציא' עולה על המצה האמצעית הפרוסה וברכת 'על אכילת מצה' עולה על השלימה העליונה, וכדי לצאת ב' הדיעות, צריך לאכול כזית מהמצה הפרוסה וכזית מהמצה השלימה העליונה. וצריך לאחוז בשעת ברכת על אכילת מצה גם במצה השלימה וגם במצה הפרוסה (בה"ל תע"ה סעיף א' ד"ה ויברך).
- ולפיכך בברכת המוציא אוחז כל הג' מצות בידיו, ואחר ברכת 'המוציא' שומט המצה התחתונה מידו, ומברך על העליונה ועל הפרוסה שנשארו בידיו 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת מצה' (משנ"ב תע"ה סק"ב). ויכוון בברכה זו לפטור גם המצה שיאכל ל'כורך' ול'אפיקומן' (פמ"ג משנ"ב סי' תפז, משנ"ב תעה סק"ד, ושעה"צ תעז סק"ד).
- ה. כתב המחבר בשו"ע (תעה סעיף א') שצריך לאכול את שתי הכזיתים ביחד, שאם יאכל מהשלימה קודם הוי הפסק בין ברכת על אכילת מצה לאכילת הכזית מצה מהפרוסה, לדעת הסוברים שברכת 'על אכילת מצה' עולה על המצה האמצעית הפרוסה, ואם יאכל מהפרוסה קודם הוי הפסק בין ברכת על אכילת מצה לאכילת הכזית מצה מהשלימה, לדעת הסוברים דברכת 'על אכילת מצה' עולה על המצה העליונה השלימה. וכבר מבואר במשנה ברורה שם (סק"ט) שהסכימו האחרונים דצריך רק להכניס לפיו את שני הזיתים בבת אחת ולרסקם, אבל אין מחויב לבולעם בבת אחת, אלא די שיבלע כזית לערך בבת אחת, ואח"כ יבלע השאר, ובדיעבד אפילו בלע הכזית מעט מעט יצא כל שלא שהה מתחלת אכילת הכזית עד סופו יותר מכדי אכילת פרס.
- ו. שיעור אכילת פרס הוא 4 דקות, והמחמיר לאוכלם במשך 2 דקות תבא עליו ברכה. וצריך לאכול כל כזית בפני עצמו בכדי אכילת פרס.
- ז. יש שכתבו (הליכות שלמה פ"ט סעיף מא, דבר הלכה אות פא) שהחוש מעיד שבמצות שלנו קשה להכניס ב' כזיתים לפיו, וגם קשה לבלוע כזית שלם בבת אחת. ועל כן יש לעשות מה שכתב בשולחן ערוך שם 'ואם אינו יכול לאכול כשני זיתים ביחד, יאכל את הכזית מהמצה העליונה תחילה (בכדי אכילת פרס), ואחר כך את הכזית מהמצה הפרוסה (בכדי אכילת פרס)'.
- ח. המסובים שאין לפנייהם שלש מצות, אין עליהם לאכול אלא כזית אחד מצה בכדי אכילת פרס, אך **בכה"ג ראוי להקפיד לאכול שיעור כזית גדול כחצי ביצה לשיטת החזון איש שהוא כ 20 גרם שהוא 0.70 oz**. ויאכלו מעט מהמצה העליונה של הבעל הבית למצות לחם משונה, כמ"ש הפוסקים (שו"ע הרב עד"ר סעיף ד, ומשנ"ב קסז ס"ק פג ושעה"צ שם סקע"ב) דצריכים המסובים לאכול מכרוז של בעה"ב, [והרי לרוב השיטות רק המצה העליונה הוא מלחם

המשנה) (הליכות שלמה פ"ט סעיף מ).

ט. בשעת אכילת מצה צריך לכוון בליבו לצאת ידי חובת מצות מצה.

ואם לא כיון בפירוש לצאת ידי חובתו אלא אכל המצה בסתמא, אינו צריך לחזור ולאכול כזית מצה בהסיבה. כמ"ש במשנה ברורה (סימן ס סק"י) בשם החיי אדם (כלל סח) שהאוכל מצה אע"פ שלא כיון בפירוש לצאת יצא, משום שמעשיו מוכיחים שעושה המצוה כדי לצאת בה.

י. משבירך על אכילת מצה לא יסיח בדבר שאינו מענין הסעודה עד לאחר אכילת הכורך, כדי שתעלה ברכת אכילת מצה וברכת אכילת מרור גם על הכורך, כמ"ש המחבר בשו"ע (תעה סעיף א).

מרור - כור

א. לכתחילה יש לאכול חסה - שלאטי"ן, ואם אין לו חסה - שלאטי"ן יוצא אף בשאר מינים כגון חריין. ויש נוהגים לקחת למרור חסה - שלאטי"ן, ולכורך חסה וחריין או חריין לבד.

ב. שיעור כזית מרור, י"א שהוא כחצי ביצה וי"א שהוא כשליש ביצה (עי' משנ"ב סי' תפו סק"א), ושיעור שלישי ביצה הוא, בחסה (שלאטי"ן) עלים הוא 17 גרם שהוא 0.60oz, ובחריין 20 גרם שהוא 0.70oz. ושיעור חצי ביצה הוא, בחסה 27 גרם שהוא 0.95oz, ובחריין 29 גרם שהוא 1.00oz.

ולדינא, באכילת מרור יש לכתחילה לאכול שיעור חצי ביצה כיון שמברכים על אכילתו, ובכורך שאין מברכים על אכילתו סגי באכילת שיעור שלישי ביצה, כמ"ש במשנה ברורה (סי' תפו סק"א).

אפיקומן

א. באפיקומן צריך לכתחילה לאכול ב' כזיתים, כדי לצאת ב' השיטות בטעם אכילת האפיקומן (ב"ח תעז ד"ה ומנהגינו), שי"א (רא"ש פ"י סי' לד) שהוא זכר לקרבן פסח, וי"א (רשב"ם פסחים קיט: ד"ה אין) שהוא זכר למצה הנאכלת עם קרבן הפסח, [ובחיי אדם (כלל קל, יד) כתב שהכזית השני הוא זכר לחגיגה, אך לא נזכר כן בשאר הפוסקים כלל, ועיין מש"כ הט"ז (תעז סק"א) בשם המהרי"ל], וסגי בב' כזיתים קטנים כשליש ביצה לשיטת הגר"ח נאה, שכל כזית הוא 10 גרם שהוא 0.35oz.

ב. את האפיקומן צריך לאכול קודם חצות הלילה, ומי שמתאחר יעשה כמ"ש באבני נזר (או"ח סי' שפ"א) שיאכל כזית קודם חצות ויתנה, אם זמן האכילה עד חצות הריני מכוין לצאת בזה ידי חובת אכילת אפיקומן, ושוב מותר לו לאכול כדרכו אחר חצות, ואם זמן האכילה כל הלילה הריני מכוין לצאת ידי חובת אכילת אפיקומן בכזית האחרון שאוכל אח"כ קודם ברכת המזון.

ג. יש להשתדל להקדים לקרות גם את ההלל קודם חצות, כמ"ש הרמ"א (תעז סעיף א), וכן המנהג אצל רבותינו הק'.

דיני הסיבה

- א. זמן ההסיבה הוא בשעת אכילת המצה והכורך והאפיקומן ובשעת שתיית הכוסות, וי"א שבשעת הברכה לא יסב (הליכות שלמה פ"ט סעיף כ).
- ב. אע"פ שנשים פטורות מהסיבה, מ"מ אם אכלו המצה ושתי הכוסות בעמידה לא יצאו ידי חובתן ולא הוי דרך חירות (הליכות שלמה פ"ט סעיף יט).

דיני ליל הסדר לקטן

- א. יש לחנך את הקטנים מגיל ד - ה ומעלה בד' כוסות, וצריך הקטן לשותות כמלא לוגמיו ידידה (משנ"ב תעב סקמ"ז), וצריך לחנכם בהסיבה, וכן באכילת כזית מצה ומרור בכדי אכילת פרס.
- ב. קטן שאינו יכול לאכול כזית מצה וכזית מרור בכדי אכילת פרס, דהיינו בתוך ארבע דקות, אין לחנכו בברכת על אכילת מצה ועל אכילת מרור.

אכילת קטניות ושרויה לקטן בפסח

- א. אין להקל לילדים קטנים להתיר להם לאכול ממתקי קטניות, מלבד דייסת תינוקות שיש להקל אם הוא צריך לכך לתזונתו, ויש לשים לב שכתוב שזה כשר לפסח לאוכלי קטניות.
- וכתב במשנ"ב (תנ"ג סק"ז) דאף כשמאכילים לתינוקות קטניות, יקדים שאר קטניות לאורז ודוחן דדמי טפי לה' מיני דגן, ולכן עדיף להשתמש בקורנפלור (cornmeal) מבאורז (Rice).
- ב. מנהגנו שאם נותנים לקטן לאכול מאכל קטניות, להשתמש בבישול ובאכילה בכלים המיוחדים עבור זה.
- ג. נכון יותר להקל לקטנים לאכול מצה שרויה בכלים נפרדים מלהקל להאכילם קטניות.

דיני תפילה וברכת המזון בימים הראשונים של פסח

- א. בימים הראשונים שגומרים בהם את ההלל, אם דילג וחסר תיבה אחת לא יצא ידי חובתו (משנ"ב סימן תפח סק"ג, ושער הציון שם סק"ג).
- ב. בימים הראשונים שגומרים בהם את ההלל, מותר להפסיק באמצע ההלל רק למה שמותר להפסיק באמצע קריאת שמע, דהיינו אמן יהא שמיה רבה ואמן של דאמירן בעלמא, ואמן של ברכת האל הקדוש ושומע תפילה, ובקדושה מותר לומר קדוש, ברוך, וימלוך ה', ובמודים משתחוה ואומר מודים אנחנו לך.
- ג. שכח לומר יעלה ויבוא בברכת המזון בסעודות יו"ט צריך לחזור ולברך, ואם נזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב ואמר בא"י אמ"ה שנתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה את יום חג המצות הזה, בא"י מקדש ישראל והזמנים.
- ד. מי ששכח לומר מתפילת מנחה דיו"ט א' מוריד הטל' ואמר 'משיב הרוח ומוריד הגשם', חוזר לראש ברכת מחיה מתים, ובדיעבד אם לא חזר לראש הברכה אלא רק לרב להושיע וסיים ברכתו לא מהדרין ליה (משנ"ב סימן קיד סק"ט). ואם נזכר לאחר שאמר ברוך אתה ה' ועדיין לא סיים מחיה המתים, יסיים למדני חוקיך ויתחיל מראש ברכת מחיה המתים (שם סק"ט), ואם סיים הברכה יחזור לראש שמונה עשרה.
- ה. מי שנסתפק לו אם אמר מוריד הטל או שטעה ואמר משיב הרוח ומוריד הגשם, אם

התעורר לו ספק בשעת תפילתו או מיד אחר שסיים תפילתו, כל שלא עברו ל' יום צריך לחזור ולהתפלל (קיד סעיף ח). אבל אם חזר בפיו צ' פעמים, 'מחיה מתים אתה רב להושיע, מוריד הטל', אינו צריך לחזור ולהתפלל (קיד סעיף ט). -ועל כן ראוי לחזור כן ביו"ט אחר תפילת מוסף כדי שלא להיכשל בברכה לבטלה. והיות וי"א דצריך לחזור בפיו קא' פעמים (משנ"ב קיד סקמ"א), ראוי להדר ולחזור בפיו קא' פעמים, אבל מדינא סגי לחזור צ' פעמים.

ימים הראשונים של פסח

א. בקידוש ביו"ט בבוקר, כיון שאי אפשר לאכול מזונות, אם אינו נוטל את ידיו מיד לסעודה, צריך המקדש לשתות עוד רביעית יין מלבד הקידוש משום קביעות סעודה, וכמו"כ כל השומעים צריכים כל אחד לשתות רביעית יין.

ב. אין לחרוך מצה שאינה שלימה ביו"ט על גבי האש כדי שיהא לה דין מצה שלימה, משום איסור מתקן כלי, דהרי אינו תיקון לצורך אוכל נפש אלא תיקון לצורך מצות לחם משנה (הליכות שלמה פסח פרק י סימן ג, ודבר הלכה שם אות ו), אולם יש מהפוסקים דס"ל דמותר לחרוך המצה, דחשיב שפיר שנעשה לצורך אוכל נפש. ומ"מ כיון שבדרך כלל צריך לבסוף לכבות את המצה ואסור לכבות ביו"ט, על כן יש להימנע מלחרוך המצה ביו"ט.

ג. אסור לעשות שום מלאכה או טירחה מיום א' של פסח לצורך יום ב' של פסח, כגון בישול והדחת כלים וסידור השולחן וכיו"ב, ורק משעת צאת הכוכבים של ליל יו"ט שני מותר. ומ"מ מותר להוציא ביום א' מהפריזר אוכל קפוא לצורך יום ב', אלא שיש להזהר בדברים אלו, א) צריך להוציאו מוקדם בכדי שיהיה ראוי לאכילה ביום א', דבלא"ה הוי כמכין מיו"ט ליו"ט. ב) בשעה שמוציא יזהר בדין ברירה, דהוי כבורר אוכל מתוך אוכל לאחר זמן דאסור, ועל כן יניחם מערב יו"ט בנפרד.

ד. נחלקו הפוסקים אם מותר לקחת תרופות ביו"ט, ויש להקל ביו"ט דמותר במקום הצורך, אע"פ שבשבת מותר רק בחולה שאין בו סכנה.

ה. ילדים קטנים **ביותר** שמתלכלכים תדיר מותר לרוחצם ביו"ט בחמין כשלוקח מהמים החמים שבמיחם. ומותר לכתחילה להוסיף ביו"ט מים רבים במיחם כדי שיהיה לו מספיק מים חמים גם לשתיה וגם לרחיצת הקטן, בתנאי שמוסיף המים בבת אחת (כגון שפותח הברז ומוסיף בבת אחת), אבל אם מוסיף כמה פעמים (כגון ע"י כלי וכדו') אסור להוסיף בנפרד עבור רחיצת הקטן, וכ"ש שאסור להוסיף ביו"ט מים רק בשביל רחיצת הקטן.

ו. שירי הנרות והברזלים שנשארים בתוך הכוסיות של הנרות, יזהר שלא לטלטלם ביו"ט אלא יוציאם בידו אלא רק ע"י כף וכדו', דהוי טילטול מן הצד לצורך דבר המותר.

ז. אותם המדליקים בשמן צריכים להחליף את הפתילות בליל יו"ט שני, כיון שיש בזה חשש של מכין מיו"ט ליו"ט (משנ"ב תקא סוף סקל"ד).

ח. המוצא חמץ בביתו ביו"ט ראשון ושני אסור לטלטלו ולהזיזו ברגליו, אלא כופה עליו כלי (תמו סעיף א-ב, ומשנ"ב שם סק"ח), וכן יכול לטלטלו ולסלקו לבית הכסא ע"י נכרי (משנ"ב תמו סק"ז), ואם נמצא כבר החמץ בידו יכול לטלטלו ולסלקו לבית הכסא (ביאור הלכה תמו סעיף א' ד"ה בביתו).

שבת חול המועד

- א. בתפלת מנחה ביום טוב שני מתעטף הש"ץ בטלית, כמו בתפילת מנחה בכל ערב שבת.
- ב. מתחילים קבלת שבת ממזמור לדוד, ובתפילת מעריב אין אומרים כגוונא, ברכת מעין שבע ומזמור לדוד.
- ג. מי ששכח לומר יעלה ויבוא בסעודות של שבת חול המועד אינו צריך לחזור ולברך. ואם נזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אומר בא"י אמ"ה שנתן מועדים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה.
- ד. בהבדלה במוצאי שבת חול המועד פסח, נוהגים שאין מברכים ברכת בורא מיני בשמים.

דיני תפילה וברכת המזון בחול המועד פסח

- א. בתפילת מעריב בלילות חול המועד, אין פותחים בשיר המעלות אלא מתחילים מוהוא רחום.
- ב. במוצאי שבת (בחול, ובמוצאי יו"ט באר"י) מתחילים לומר בברכת השנים 'ותן ברכה'. ואם שכח ואמר 'ותן טל ומטר לברכה', אם נזכר קודם שסיים הברכה יחזור לתחילת ברכת השנים (משנ"ב סימן קיז סק"ד), ואם לא חזר לראש הברכה אלא רק חזר והתחיל מותר ברכה יצא בדיעבד (ביאור הלכה שם ד"ה אם שאל), ואם נזכר לאחר שסיים הברכה יחזור לתחילת ברכת השנים. ואם נזכר רק לאחר שאמר יהיו לרצון השני חוזר לראש התפלה.
- ואם נסתפק לו בשעת תפילתו או מיד אחר שסיים תפילתו אם אמר ותן ברכה או ותן טל ומטר לברכה, כל שלא עברו לו יום צריך לחזור ולהתפלל. ועל כן ראוי לחזור בפיו צ' פעמים 'ואת כל מיני תבואתה לטובה, ותן ברכה', כדי שלא להיכשל בברכה לבטלה, ואף בשבת וביו"ט מותר לחזור כן בפיו.
- ג. מי ששכח לומר יעלה ויבוא בתפילות חוה"מ, אם נזכר לפני שאמר ברוך אתה ה' יחזיר ויאמר יעלה ויבוא על הסדר. ואם נזכר לאחר שאמר ברוך אתה ה' ועדיין לא סיים המחזיר שכינתו לציון, יסיים למדני חוקיקר ויתחיל מראש ברכת רצה (ביאור הלכה קיד סעיף ו' ד"ה בלא חתימה). ואם נזכר לאחר שסיים המחזיר שכינתו לציון ועדיין לא התחיל לומר מודים, יאמר יעלה ויבוא בלא חתימה ואח"כ ימשיך לומר מודים (שו"ע הרב קיד סעיף ז). ואם נזכר לאחר שהתחיל לומר מודים, יחזר ויתפלל מברכת רצה. ואם נזכר רק לאחר שאמר יהיו לרצון השני חוזר לראש התפלה.
- ד. מי ששכח לומר יעלה ויבוא בסעודות של חול המועד אינו צריך לחזור ולברך. ואם נזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אומר בא"י אמ"ה שנתן מועדים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה.
- ה. בחול המועד ובימים אחרונים שאין גומרים בהם את ההלל, מותר להפסיק בכל מה שמותר להפסיק בפסוקי דזמרה, ולכן מותר לענות כל האמנים, אבל אין לענות ברוך הוא וברוך שמו, וברוך הוא לעילא.

הלכות ימי חול המועד פסח

- א. כתב המחבר (סימן תמו סעיף א) דאם מצא חמץ בביתו בחול המועד יוציאו וישרפו מיד בלא ברכה. ויש שכתבו (מקראי קודש פסח ח"א סימן עד, ושבת הלוי ח"ו סימן נג וחו"ס סימן קטז) שלפי

המנהג בימינו שכותבים בשטר המכירה שמוכרים כל חמץ 'בכל מקום שהוא', אין לשרוף החמץ כיון שאינו שלו אלא של הנכרי, ואדרבה בשעה שיגביהנו לשריפה הרי גזלו וקנאו להתחייב באונסין. ועל כן יעשה כך, או שיגביה ויוציא החמץ על ידי קטן וישרפנו מיד, או שיפגום את החמץ מעיקרא ע"י חומר חריף (bleach) לפני שיגביהו, ואח"כ יוציאו וישרפו מיד. או שיגביהנו על מנת שלא לזכות בו, ויצניענו במקום שמכור לנכרי (שבת הלוי שם).

וכתב בביאור הלכה שם (ד"ה בביתו), דכל זה דוקא במוצא חמץ בביתו, אבל המוצא חמץ ברשות הרבים לא יגע בו ולא יגביהנו ולא יזיזנו ברגליו, אפי' על מנת שלא יכשלו בו אחרים.

ב. מצוה לכתחילה לקבוע סעודה על פת בימי חול המועד, ואין שמחה אלא ביין, ולכן צריך לשתות בכל יום רביעית יין משום מצות שמחת החג. ויש אומרים שאם קשה לו לשתות רביעית יין, יכול לצאת ידי חובתו בשתיית רביעית מיץ ענבים.

ג. יש להיזהר בימי חול המועד שלא לעשות שום מלאכה, מלבד בא' מהאופנים דלהלן: א) מלאכת דבר האבד - דהיינו שאם לא יעשה המלאכה יהיה לו הפסד. ב) מלאכה לצורך המועד - ובתנאי שלא יעשה מלאכת אומן אלא מלאכת הדיוט. ג) מלאכת אוכל נפש לצורך המועד, וכן מכשירי אוכל נפש לצורך המועד. ד) מלאכה לצורך מצוה - יש אופנים דשרי לעשות. ה) מלאכה לצורך הרבים - יש אופנים דשרי לעשות.

ומכיון שיש הרבה פרטי דינים בהלכות חול המועד, יזהר לברר ולשאול שאלת חכם האם מותר לעשות מלאכה זו.

ד. יש להיזהר בימי חול המועד שלא לעשות שום סחורה שלא לצורך המועד, ואסור למכור ולקנות אלא לצורך המועד. ובמקום הפסד יש מקום להקל, ויעשה שאלת חכם.

ה. מותר לכבס בחול המועד בגדי קטנים, דהיינו קטנים שאינם יכולים לשמור על נקיון בגדיהם. ויש ליזהר לכבס רק לצורך המועד, ואסור להוסיף ולהכניס למכונת הכביסה בגדים שאינם לצורך המועד.

ו. מותר לגהץ (to iron) בגדים בחול המועד לצורך המועד.

ז. אסור לתפור כפתור (button) לבגד כדרכו אלא רק ע"י שינוי, דהיינו שיתפור את הכפתור שלא במקומו המדויק, או שלא יתפור הכפתור בחוזק לבגד אלא רק באופן רפוי.

ח. אין ליטול ציפורנים בחול המועד (רמ"א סימן תקלב סעיף א), ואם נטל את ציפורניו מערב יו"ט מותר לו ליטול בחול המועד (משנ"ב תקלב סק"ב).

ט. מעיקר הדין מותר לצחצח נעלים בחול המועד, אמנם הרבה מחמירים שלא לצחצח מפני כבוד המועד, מלבד כשנלכלכו נעליו ואין לו נעלים אחרות ואין כבוד המועד לילך כן, ומ"מ מותר לנקות בלי משחה במברשת או במטלית יבשה.

ימים אחרונים של פסח

א. מי שאומר יזכור, ידליק את נר הנשמה כבר בערב שביעי של פסח (וידליק נר הדולק ג' ימים). ואם שכח להדליק בערב יו"ט, ידליק לבלי אחרון של פסח ויניחו על השולחן בשעה שסועד בו סעודת יו"ט, ואם נזכר רק באחרון של פסח ביום ידליקו ויניחו בעמוד התפילה של הש"ץ.

ב. המדליקים בשמן זית ומשתמשים בפתיל צף, צריכים להיזהר להכין את הפתילות מערב יו"ט עבור ב' הימים, ואסור להכניס את הפתילות ביו"ט מפני שעושה נקב והווי תיקון מנא, (וי"א דאף כשהנקב מוכן אסור להכניס את הפתילות ביו"ט).

- ג. שירי הנרות והברזלים שנשארים בתוך הכוסיות של הנרות, יזהר שלא לטלטלם ביו"ט אלא יוציאם בידו אלא רק ע"י כף וכדו', דהוי טילטול מן הצד לצורך דבר המותר.
- ד. אותם המדליקים בשמן צריכים להחליף את הפתילות בליל יו"ט אחרון של פסח, כיון שיש בזה חשש של מכין מיו"ט ליו"ט (משנ"ב תקא סוף סקל"ד).

דיני בני ארץ ישראל הנמצאים בחו"ל בחג הפסח

- א. אשה בת ארץ ישראל הנמצאת בחו"ל, צריכה להדליק נרות בליל יו"ט שני בלי ברכה (אגרות משה ח"ג סימן עב).
- ב. במוצאי יו"ט ראשון, וכן במוצאי שביעי של פסח, יעשה הבדלה על הכוס בצינעא, שלא בפני אנשים מבני חו"ל.
- ג. בליל הסדר השני, אם אינו נמצא בחברת בני חו"ל לא יערוך סדר כלל (חיי אדם כלל קג סעיף ד), ואם נמצא בחברת בני חו"ל יערוך הסדר עמהם, ויאמר ההגדה כקורא בתורה בלא ברכותיה, וישתה ד' כוסות ויברך רק על הכוס הראשון (בלחש, כאשר שאר המסובים מסיימים ברכת שהחיינו) והשלישי. ויאכל מצה ומרור בלא ברכה, ואינו צריך להקפיד לאכול כזית.
- ואם קשה עליו להסב כל הזמן, לכל הפחות יהיה נכנס ויוצא, ויראה עצמו כמי שמשתתף עמהם בעריכת הסדר.
- ד. ביו"ט שני ובאחרון של פסח אסור בעשיית מלאכה, ולגבי עשיית מלאכה בצינעא יעשה שאלת חכם.
- ה. בן ארץ ישראל הנמצא בחו"ל יאמר תפילת יזכור בשביעי של פסח ביחידות, ויאמרנה בחשאי ובלחש שלא ירגישו בו בני אדם אחרים. ולמחרת באחרון של פסח, אם רוצה רשאי לאומרה שוב עם הציבור בני חו"ל אף שיש בנוסח ההזכרה שם שמים, [מלבד כשחל אחרון של פסח בשבת], ואם אינו רוצה לאומרה שוב עמהם, יאמר איזה תפילה או מזמור תהילים כדי שלא ירגישו שאינו אומר עמהם.
- ו. בן ארץ ישראל הנמצא בחו"ל אסור באכילת חמץ באחרון של פסח גם בצינעא (שערי תשובה תצו סק"ד).

הלכות ימי הספירה

- א. אין מברכים ברכת שהחיינו בימי ספירת העומר (אליהו זוטא סי' תצ"ג), ובשבתות שבימי הספירה יש להקל. ולפיכך נוהגין שאין לובשים בגדים חדשים שראוי לומר עליהם שהחיינו בימי ספירת העומר מאיסרו חג הפסח עד ראש חודש סיון.
- ב. אין עושים רקודין ומחולות אפילו בסעודות מצוה (מג"א תצג סק"א), וכן אין שומעים ניגונים ומוזיקה מאיסרו חג הפסח עד ראש חודש סיון.
- ג. אין מסתפרין בימי ספירת העומר מאסרו חג הפסח עד ר"ח סיון.
- ויש נוהגים כמנהג האר"י הק' שאין מסתפרים בל"ג בעומר ובשלשת ימי הגבלה רק בערב שבועות, מלבד חתן ביום חופתו או קטן בן ג' שנים.

לוח הזמנים ערבי פסחים תשפ"ג

לעיקוואד	מאנסי	סטעטן אייילענד	ברוקלין	אור לי"ד ניסן
7:24	7:24	7:24	7:23	שקיעת החמה
8:05	8:06	8:05	8:04	צאת הכוכבים (זמן בדיקת חמץ)
י"ד ניסן				
5:11	5:08	5:10	5:09	עלות השחר (תענית בכורים)
10:23	10:22	10:23	10:22	סוף זמן אכילת חמץ
11:41	11:41	11:41	11:40	סוף זמן שריפת חמץ
12:59	12:59	12:59	12:59	חצות היום (איסור עשיית מלאכה)
4:12	4:12	4:12	4:11	תחילת שעה עשירית
7:07	7:07	7:07	7:06	זמן כניסת הירס
12:59	12:58	12:58	12:58	חצות הלילה

